

KOLEBLJIVI VIDEO-SUBJEKT VLATKE HORVAT

U jednom od sedam videoradova (*At the Door*, 2002) kojima je nedavno sebe izložila u domovini, Vlatka Horvat, hrvatska performerica i umjetnica sa stalnom američkom adresom, stoji naslonjena na zid ispred zatvorenih vrata. Nervozno i zdvojno prevrće rukama po zraku i kosi, ponavljajući glasno i s varijacijama jednu te istu misao: «Trebala bih otići. Otići ću. Sada ću otići»... Kamera se ne pomiče. Fiksirano, dijagonalno i iz donjeg rakursa cilja u kut prostorije pred kojim neodlučna djevojka ostaje stajati, pa čučati, ne ostvarivši deklariranu nakanu da otvori vrata i konačno «ode».

S obzirom na (možda i privremeni) emigrantski status Vlatke Horvat, mogli bismo nagađati od čega je i kamo zapravo umjetnica željela, a nije mogla otići u tom video-performansu. U obzir pritom ne dolaze nikakvi konkretni odgovori, kao ni konkretni koraci prema nekamo. Jer, kao što će pokazati njezina nevelika, ali konceptualno konzistentna videografija, ispred zatvorenih vrata stoji (njezin) nesigurni, kolebljivi subjekt.

U novijoj invaziji subjekta, a osobito ženskog, na preostale (intimističke i autoreferencijalne) kapacitete performansa i videa, Vlatka Horvat ipak ne nastupa kao prikraćeno i neiživljeno žensko 'ja' koje se konačno dočepalo svoga medijskog prostora, pa unutar njega želi prirediti obračun intimnog teksta i naslućivanog (društvenog, obiteljskog i drugog) konteksta. Odnosno, ona to čini na bitno drukčiji način, predstavljajući i nimalo 'politiziranom' eksternalizacijom vlastitih (trajnih) ograničenja i dvojbi. Nesigurnost i neodlučnost u tom slučaju nisu prolazno stanje, trenutačno raspoloženje (zbog 'nečeg' konkretnog), nego prije modus postojanja i načelo funkcioniranja u unutarnjem, mentalnom i vanjskom, fizičkom svijetu, a potom i u omeđenom prostoru odabranog (slikovnog i predstavjačkog) medija.

U tom (apstrahiranom) prostoru Vlatka Horvat pokušava pronaći odgovarajuću poziciju, reklo bi se, čak i središnje mjesto. No čini se da je to nedovršena i beskonačna potraga. Jer, kada se jednom nađe pred objektivom, performerica koja traži mjesto u statičnoj kompoziciji, sebe više ne može dobro vidjeti, pa tako ni prostorni položaj u kojem se nalazi. Zapravo, Horvatica se, kao svoj vlastiti motiv i medij, uvijek dovodi u iste paradoksalne situacije: nastupajući kao subjekt, redovito se postavlja u poziciju vlastitog (nesagledivog) objekta, pa su zato i njezina persona i njezino tijelo osuđeni na kolebljivo iskušavanje, na vječni nemir.

Drugi video/performans koji je umjetnica realizirala iste godine zove se upravo tako *Restless (Nemirna)*. Statični kadar sada uokviruje nekoliko redova gledališta i ženski lik što se nervozno vrti među njima, mijenjajući pozicije. Čas

se premješta horizontalno, s jednog na drugi stolac u istome redu, potom vertikalno ili dijagonalno, prekoračujući iz jednog reda u drugi. Trenutak zastane, kratko odsjedi, traži novi položaj unutar kadra koji joj određuje radijus kretanja, a tek povremeno i nakratko izlazi iz njega.

Jasno je da Vlatka Horvat ne traži sebi mjesto (samo) u geometriji fizičkog, stvarnog prostora. Reklo bi se da (ženski) lik koji gledamo želi sebe pozicionirati i u odnosu na parametre kadra/slike (kompoziciju, okvir), pa tako i unutar geometrije zamislivog (simboličnog) 'poretka' koji ta kompozicija zatvara. Čini se da istodobno traži bolju poziciju za gledanje (ne/čega?) izvan sebe, no zapravo postiže sasvim suprotno: ona traži, privremeno nalazi i iskušava tek pozicije u kojima će sama biti gledana i viđena, i uokvirena – još jednom kao kolebljiv ženski lik. I eto još jednog paradoksa kojemu je podloga autoričino polazišno načelo nesigurnosti.

Na sličan se način smješta i traži u prostoru dvaju videoradova snimljenih u eksterijeru i namijenjenih prikazivanju u *petlji*. *Trees Loop* (2002), snimljen u šumi, sastoji se od sukcesivnih ulaska umjetnice u (statični) kadar, mnogostrukih 'skrivanja' iza stabla i mnogostrukih nestajanja. U izvedbenom smislu, video se ponešto razlikuje od prethodnog, no implicirani zaključak je isti: njezin samotražeći subjekt prije će nestati, nego 'ostati' na krajnjoj točki svoga kretanja unutar prostora koji okupira.

To će traženje eksplicirati naslovom trinaestominutnog videa *In Place*. U nizu sličnih prizora, autorica ulazi u sliku krajolika, hoda u daljinu snježne pustopoljine, okreće se prema kameri i pozirajući en face pomacima tijela traži središte kompozicije; potom se vraća prema kameri i izlazi iz kadra. U varijantnom ponavljanju ulazaka i izlazaka figure u krajolik uokviren izrezom slike/ekrana, mijenjaju se samo njezine udaljenosti od kamere i položaj u odnosu na pretpostavljeno središte perspektive kojemu očigledno teži-

'Osvoji' li konačno tu centralnu poziciju, hoće li je moći i zadržati? To je novo pitanje, odgovor se naslućuje iz video-performansa *Out On a Limb* (2002). Performans je ovaj put depersonaliziran: subjekt je reduciran na desnu nogu koja, podrhtavajući, pokušava održati tijelo na visokom panju usred parka (i simetrično komponirane slike). Video je namijenjen prikazivanju u *petlji*, što u konačnici implicira dvoznačni efekt: u upetljanoj formi, ekvilibristica će ostati stajati na nozi, ispunjavajući pritom zlatni rez, ali će njezin napor da se održi u toj poziciji utoliko biti i očigledniji i opipljiviji.

No, svojim performansima Vlatka Horvat ne artikulira samo vlastito viđenje svojega mjesta u konkretnom fizičkom i apstraktnom (društvenom, egzistencijalnom, mentalnom) prostoru, nego i svoj odnos prema slici i videoslici kao simboličkom formatu/okviru svoga univerzuma. Čini se da je pritom podjednako frustrira nemogućnost zauzimanja željene (središnje) pozicije

unutar njega kao i nemogućnost da se oslobodi njegova 'zatočeništa'. Na to navodi još jedan 'impersonalni' obračun s (unaprijed) definiranim prostornim i medijskim granicama. Videopetlja *Left to Right & Back* (2003) zatvara performer/icu u veliku bijelu kutiju, nalik frižideru, u kojoj ova slijepo glavinja od desnog do lijevog zida prostorije, svaki put treskajući o zidove što se gotovo poklapaju s izrezom slike na ekranu. Zatvoren u videopetlju, performans nema ni početak ni kraj, a trostruko zarobljenu subjektu – ormarom, zidovima i izrezima slike, očito nema izlaza. Kao ni Vlatki Horvat iz zatočeništva triju medija – slike (fotografije), performansa i videa, koje je svojim nesigurnostima i kolebanjima tako sigurno i nekolebljivo prisvojila.

Diana Nenadić, 2005